

Juni 2022

Haki ya afya na haki ya kupunguza adhari za tumbaku

Utangulizi

Majadiliano kuhusu haki za binadamu kwa muda mrefu hayajaendelezwa katika udhibiti wa tumbaku. Mazingatio ya haki za binadamu yalipuuzwa katika uundaji wa mkataba wa kimataifa - Mkataba wa Mfumo wa Kudhibiti Tumbaku (FCTC). Uendelezaji wowote unaofuata wa masuala ya haki za binadamu umelenga hasa uhalali wa mikakati ya mahitaji na udhibiti wa ugavi, ikiweka kipaumbele wajibu wa mataifa kulinda watu kutokana na bidhaa za tumbaku na sekta ya tumbaku. Majadiliano ya haki za binadamu katika udhibiti wa tumbaku yamepuuza kushughulikia suala la haki ya afya na uhuru wa watu kuchukua hatua chanya kulinda afya zao wenyewe.

Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Kiuchumi za Kijamii na Kitamaduni unathibitisha kwamba kila mtu ana haki ya kufikia kiwango cha juu zaidi cha afya ya kimwili na kiakili. Hili lilifafanuliwa na Kamati ya Haki za Kiuchumi za Kijamii na Kitamaduni ambayo iliamua kwamba haki ya kudhibiti afya na mwili wa mtu inahitaji „vifaa mbalimbali, bidhaa, huduma na masharti muhimu ili kufikia kiwango cha juu zaidi cha afya”.ⁱ

Kwa hivyo, waliotia saina FCTC wana wajibu wa kuhakikisha kuwa hawazuii wavutaji sigara na watumiaji wa bidhaa hatari za tumbaku ya mdomo kupata njia mbadala salama. Pia wanapaswa kuchukua hatua chanya ili kuhakikisha kwamba njia mbadala salama zinapatikana. Haki ya kudhibiti afya na mwili wa mtu ni msingi wa kupunguza madhara ya tumbaku.

Waraka huu wa Muhtasari unaangazia umuhimu wa kuendeleza haki ya afya na haki ya kupunguza madhara na unaonyesha fursa za changamoto za haki za binadamu. Inasema kuwa sheria ya kimataifa ya haki za binadamu inaunga mkono upunguzaji wa madhara ya tumbaku.

Mfumo wa Umoja wa Mataifa uko katika msingi wa haki

Msururu wa mikataba ya haki za binadamu na vyombo vingine vilivyopitishwa tangu 1945 vimekua na kuwa chombo chenye ushawishi cha sheria za kimataifa za haki za binadamu. Wajibu katika sheria za kimataifa ni lazima kwa nchi zinazokubali kutii. Hii ina maana kwamba nchi inapotia saina mkataba wa kimataifa, serikali yake lazima ifanye kila kitu kinachohitajika na mkataba huo. Haki za binadamu sio tu kuhusu hisia, lakini hatua ya vitendo ambayo inaweza kutumika kuboresha maisha ya watu.

Mnamo 1946, kanuni hizi zilifafanuliwa kuhusu afya na kuanzishwa kwa Shirika la Afya Duniani (WHO). Utangulizi wa Katiba ya WHOⁱⁱ inatambulika kama tamko la kwanza la haki ya afya katika sheria za kimataifa. Inasema kuwa:

“Kufurahia hali ya juu zaidi ya afya inayoweza kufikiwa ni mojawapo ya haki za kimsingi za kila mwanadamu bila ubaguzi wa rangi, dini, imani ya kisiasa, hali ya kiuchumi au kijamii.[...]”

na kwamba

„Upanuzi kwa watu wote wa manufaa ya matibabu, kisaikolojia na ujuzi unaohusiana ni muhimu kwa upatikanaji kamili wa afya.[...]”

Kanuni ya haki ya afya ilijumuishwa katika **Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Kiuchumi, Kijamii na Kitamaduni** (ICESCR) wa 1966.ⁱⁱⁱ Nchi 171 zimekubali kufungwa na mkataba huu, ulioorodheshwa hapa.^{iv} Kifungu cha 12 kinasisitiza haki ya kila mtu ya „kufurahia kiwango cha juu zaidi kinachoweza kufikiwa cha afya ya kimwili na kiakili”. Mkataba unasema kuwa Nchi Wanachama (nchi ambazo zimesaini) lazima zichukue hatua kuhusu „kuzuia, matibabu na udhibiti wa janga, janga, kazi na magonjwa mengine”. Kifungu cha 15 aya ya 1(b) ya Agano pia inasema kwamba kila mtu ana haki ya „kufurahia manufaa ya maendeleo ya kisayansi”.

Lugha inayofanana imeainishwa katika mikataba mingi ya kikanda na katika katiba za kitaifa na sheria za haki za binadamu. Kwa mfano, **Mkataba wa Kijamii wa Ulaya** wa 1965 unasema kwamba „kila mtu ana haki ya kufaidika na hatua zozote zinazomwezesha kufurahia kiwango cha juu zaidi cha afya kinachoweza kupatikana”.^v Kifungu cha 11 kinataka mataifa kuchukua hatua za kuzuia magonjwa na kuhimiza uwajibikaji wa mtu binafsi katika masuala ya afya. Zaidi ya hayo, **Mkataba wa Haki za Msingi wa Umoja wa Ulaya (EU)** wa 2000, Kifungu cha 35, unasema kwamba kiwango cha juu cha ulinzi wa afya ya binadamu kitahakikishwa katika ufafanuzi na utekelezaji wa sera na shughuli zote za Muungano.^{vi}

Kutokuwepo kwa mfumo wa haki za binadamu katika FCTC

Mkataba wa Mfumo wa Kudhibiti Tumbaku (FCTC) wa 2005 ni mkataba wa kwanza wa kimataifa unaozingatia afya chini ya ufadhili wa WHO.^{viii}

Kifungu cha 1(d) cha FCTC kinasema kwamba:

“Udhibiti wa tumbaku’ unamaanisha mikakati mbalimbali ya ugavi, mahitaji na kupunguza madhara ambayo inalenga kuboresha afya ya watu kwa kuondoa au kupunguza matumizi yao ya bidhaa za tumbaku na kuathiriwa na moshi wa tumbaku.” [msisitizo umeongezwa]

Dibaji inarejelea Kifungu cha 12 cha Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Kiuchumi, Kijamii na Kitamaduni,^{ix} na kwa Utangulizi wa Katiba ya WHO iliyotajwa hapo awali. Lakini, wakati inasisitiza umuhimu wa haki za binadamu, si mkataba wa haki za binadamu, na mfumo wa haki za binadamu haukuingizwa katika maandishi. Kulikuwa na uzingatiji mdogo wa masuala ya haki za binadamu wakati wa mazungumzo na hakuna mjumbe au NGO iliyohusika katika mchakato huo iliyoibua suala hilo.^x Mkataba huo, badala yake, unatokana na mada za kutegemeana kwa mataifa ya kitaifa na maslahi ya kitaifa na kimataifa ya kiuchumi na afya ya umma.^{xi} Maslahi ya haki za binadamu, wakati huo, yalikuwa yametangazwa na tasnia ya tumbaku (yakibishana kwamba udhibiti wa tumbaku ulikuwa ukiukaji wa uhuru wa kibinafsi na haki za binadamu) ingawa hakukuwa na mazungumzo sawa juu ya haki za binadamu katika udhibiti wa tumbaku.

Haki za binadamu na udhibiti wa tumbaku – uhuru kutoka na uhuru wa

Ingawa suala hilo kwa kiasi kikubwa limeendelea kuwa duni, wakati kumekuwa na mijadala kuhusu haki za binadamu katika udhibiti wa tumbaku, mkazo umekuwa juu ya wajibu wa serikali kuwalinda watu dhidi ya ukiukwaji wa haki zao na wahusika wa tatu, na hivyo basi haja ya mataifa kudhibiti kikamilifu tasnia ya tumbaku ili kupunguza athari mbaya za tumbaku.^{xii} Kwa maneno mengine, mtazamo huu wa udhibiti wa tumbaku umekuwa juu ya hatua za kuzuia utumiaji wa tumbaku, kulinda watu dhidi ya athari mbaya za tumbaku (pamoja na watazamaji), kuwalinda watu kutokana na tasnia ya tumbaku, na kulinda watoto. Kwa hiyo inashughulikia mahitaji na vipengele vya usambazaji wa udhibiti wa tumbaku. Hii inaweza kuitwa nafasi ya ‘uhuru kutoka’.

Hii itajumuisha uhuru wa kufanya kazi katika mazingira yasiyochafuliwa na moshi wa watu wengine, au uhuru wa kufichuliwa na utangazaji wa sigara zinazoweza kuwaka. Huu ni mfano wa uhuru hasi,^{xiii} kuamuliwa kama uhuru kutoka kwa vikwazo na ushawishi wa nje. Si Wanachama wa FCTC au Sekretarieti ya FCTC na waangalizi wachache wamefafanua kanuni za haki za binadamu zinazohusiana na kipengele cha tatu cha udhibiti wa tumbaku: kupunguza adhari.^{xiv}

Kutafuta kiwango cha juu zaidi cha afya na kulinda afya ya umma pia ni pamoja na kuwezesha watu kujilinda. Hii inaweza kuitwa nafasi ya 'uhuru wa'. Hii inajumuisha haki ya kudhibiti afya na mwili wa mtu – kwa mfano, haki za ngono na uzazi.^{xv} Katika muktadha huu, kwa mtu anayetumia tumbaku, hii itajumuisha uhuru wa kuchagua njia mbadala salama zaidi za sigara zinazoweza kuwaka au bidhaa hatari za tumbaku ya mdomo. Hadi sasa, utekelezaji wa FCTC umepuuza kile kinachojulikana kama uhuru chanya,^{xvi} kuamuliwa kama milki ya uwezo na rasilimali ili kutimiza uwezo wa mtu mwenyewe.

Mbinu inayotegemea haki inayochanganya vipengele vya 'uhuru kwa' na 'uhuru kutoka' ndiyo msingi wa fikra nyingi za afya ya umma. Kamati ya Umoja wa Mataifa (UN) ya Haki za Kiuchumi, Kijamii na Kiutamaduni inathibitisha wajibu, chini ya ICESCR, wa Mataifa kuunga mkono watu katika kufanya maamuzi sahihi kuhusu afya zao, na kuongeza kuwa haki ya kudhibiti afya na mwili wa mtu inahitaji "aina mbalimbali. vifaa, bidhaa, huduma na masharti muhimu kwa ajili ya kufikia kiwango cha juu cha afya kinachoweza kufikiwa".^{xvii} Ni mbinu inayotumia lugha ya uwezeshaji na uwezeshaji, na inatambua watu kama rasilimali muhimu kwa afya.

Dibaji ya Katiba ya WHO inasema kwamba "maoni yaliyoarifiwa na ushirikiano wa vitendo kwa upande wa umma ni muhimu sana katika uboreshaji wa afya ya watu". Moja ya hati muhimu katika kuelewa mtindo wa afya ya umma unaozingatia haki za binadamu ni **Mkataba wa Ottawa wa 1986 wa Kukuza Afya wa WHO**.^{xviii} "Haki ya afya inayotokana na uwezeshaji" pia imefafanuliwa katika uchanganuzi wa WHO wa viambishi vya kijamii vya afya.^{xix} Mawazo haya yalipuuzwa katika FCTC na baadaye kupuuzwa na WHO katika ushauri wake kuhusu udhibiti wa tumbaku. Ombi la kipekee la uhuru hasi katika mazungumzo ya udhibiti wa tumbaku kuhusu haki za binadamu si la kawaida sana katika nyanja ya afya ya umma, na hivyo kuifanya FCTC kuwa nje katika suala la mbinu yake.

Mbinu hii ndogo inashindwa kutumia fursa muhimu za kuboreshwa kwa afya ya umma: zile zinazotokea kwa kuwawezesha watu kuchukua udhibiti wa afya zao wenyewe, kupitia chaguzi wanazofanya wao wenyewe.

VVU/UKIMWI upunguzaji adhari katika haki ya afya

Ubaguzi muhimu na muhimu sana kwa hili ulikuja na kuwasili kwa VVU/UKIMWI katikati ya miaka ya 1980. Katika kipindi hiki, udhibiti wa madawa ya kulevya ulitazamwa kupitia njia ya kupiga marufuku, kuzuia na kuacha; katika nchi nyingi, hii inabakia kuwa hivyo leo.

Lakini uharakati wa UKIMWI unaoongozwa na jamii miongoni mwa mashoga na wafanyabiashara ya ngono ulishika kasi kwa haraka, kwani miito ya kujiepusha na shughuli zote za ngono ilitambuliwa kuwa si ya kimaadili, ya kweli na wala haifai. Badala yake, kwa kuzingatia kuhimiza ngono salama kupitia matumizi ya kondomu, harakati hiyo iliwezesha watu kupunguza kwa kiasi kikubwa hatari yao ya kuambukizwa VVU. Ilikuwa ni wakati huo huo ambapo wazo la matumizi salama ya madawa ya kulevya, au kupunguza madhara ya madawa ya kulevya, liliibuka wakati watu walichukua hatua kupunguza kuenea kwa VVU kati ya wale waliojidunga madawa ya kulevya.

Awali, WHO na Ofisi ya Umoja wa Mataifa ya Dawa na Uhalifu (UNODC) zilipinga kikamilifu upunguzaji wa madhara ya dawa za kulevya. Hakika, UNODC ilipiga marufuku matumizi ya maneno "kupunguza

adhari” chini ya shinikizo kutoka Marekani. Mnamo 1998, UN ilitangaza: “Ulimwengu usio na dawa: tunaweza kuifanya”. Hii ina mwangwi katika FCTC ya 2005, kwa nia ya dunia isiyo na tumbaku iliyojengwa juu ya msingi wa utekelezaji na udhibiti.

Kuanzia mwanzoni mwa miaka ya 2000, mashirika ya haki za binadamu, ikiwa ni pamoja na Human Rights Watch na International Harm Reduction Association (sasa Harm Reduction International), yalifanya kampeni kubainisha kwamba kupunguza madhara ni kipengele cha msingi cha haki ya afya. Walifanya kazi na Waandishi Maalum wa Umoja wa Mataifa kuhusu Haki ya Afya. Mnamo 2008, Mwandishi Maalum wa wakati huo, Paul Hunt, aliweka kanuni za **Haki za Kibinadamu, Afya na Kupunguza Madhara**.^{xx} Mrithi wake, Anand Grover, aliweka kanuni za mbinu za kiafya za kudhibiti dawa za kulevya katika **ripoti kwa Baraza Kuu la Umoja wa Mataifa mnamo Agosti 2010**.^{xxi} Ilisema kwamba “furaha ya haki ya afya ya watu wote wanaotumia madawa ya kulevya – na wanategemea madawa hayo – inatumika bila kujali ukweli wa matumizi yao ya madawa ya kulevya”.

Ripoti ya Grover ilisema kwamba hatua kama vile matibabu ya uingizwaji wa opiamu na kubadilishana sindano zilikuwa muhimu sana katika kulinda afya ya watumiaji wa dawa za kulevya. Pendekezo lake la msingi kwa Baraza Kuu la Umoja wa Mataifa lilikuwa kwamba Nchi Wanachama zinapaswa „kuhakikisha kwamba hatua zote za kupunguza madhara [...] zinapatikana kwa watu wanaotumia dawa za kulevya”.

Changamoto ya mahakama

Kama ilivyo kwa watu wanaotumia dawa za kulevya, kufurahia haki ya afya ya watu wote wanaotumia tumbaku na nikotini inatumika, bila kujali ukweli wa matumizi yao ya tumbaku na nikotini. Upatikanaji na ufikiaji wa bidhaa salama za nikotini – au upunguzaji wa madhara ya tumbaku – ni muhimu sana kwa kulinda afya ya watumiaji wa tumbaku na nikotini.

Hoja hii ilitumiwa na shirika la utetezi lenye makao yake makuu nchini Uingereza, Muungano wa New Nicotine Alliance (NNA). Katika EU ni kinyume cha sheria kuuza snus, isipokuwa nchini Uswidi, licha ya utafiti wa kina wa kisayansi kuonyesha kuwa ni salama zaidi kuliko tumbaku inayoweza kuwaka. Ushahidi kutoka Uswidi na Norway unaonyesha kwamba kutumia snus husaidia kulinda watu binafsi na idadi ya watu dhidi ya hatari za kuvuta tumbaku.

Mnamo 2017, Swedish Match – mtengenezaji wa snus – alianzisha kesi dhidi ya marufuku ambayo ilisikilizwa katika Mahakama ya Haki ya Ulaya (ECJ). **Mahakama Kuu ya Uingereza iliruhusu NNA kujiunga na kesi** hiyo kama msuluhishi huru.^{xxii} **Kesi ya kisheria** ya NNA katika ECJ ilikuwa ya haki.^{xxiii} Ilisema kwamba kupiga marufuku uuzaji wa snus kunakiuka **Mkataba wa Haki za Msingi wa EU**,^{xxiv} hasa kwamba ilikiuka:

Kifungu cha 1, **Utu wa binadamu**, kama marufuku ya snus husababisha mateso yasiyo ya lazima na ugonjwa wa kudhoofisha;

Kifungu cha 7, **Heshima kwa maisha ya kibinafsi na ya familia**, kwa sababu marufuku inawakilisha kuingiliwa kusikostahili katika uchaguzi wa kibinafsi; na

Kifungu cha 35, **Huduma ya afya**, ambayo inasema kwamba kiwango cha juu cha ulinzi wa afya kitahakikishwa katika sera na shughuli za EU.

Katika wasilisho lake, NNA ilisema kwamba hitaji la Umoja wa Ulaya kuhusu ulinzi wa afya linapaswa kufasiriwa sio tu kuhusu ulinzi dhidi ya bidhaa na shughuli zinazoweza kuwa hatari lakini pia lijumuishe kuwawezesha watu kujilinda kwa kuwasaidia kufanya chaguo bora zaidi – chaguzi zinazowasaidia kuepuka magonjwa-afya. Marufuku ya EU dhidi ya snus ilitokana na dhana kwamba watu walihitaji kulindwa

kutokana na dutu hii. Ushahidi kutoka Sweden na Norway ulionyesha kwamba snus iliwezesha watu kujilinda dhidi ya kuvuta sigara, kwa hiyo NNA ilisema kwamba watu kote Ulaya walikuwa na haki ya kuipata.

Kesi ya Swedish Match haikufaulu, lakini kesi ya NNA ni mtangulizi wa changamoto za haki za afya ambazo zinaweza kushughulikiwa mahali pengine.

Mfumo wa UN wa mapitio ya mara kwa mara ya maendeleo ya nchi kuhusu haki za binadamu

Mashirika ya kiraia yanaweza kutumia mfumo wa Umoja wa Mataifa wa **Mapitio ya Muda kwa Wote**, ambayo huchambua rekodi za haki za binadamu za nchi zote wanachama wa Umoja wa Mataifa.^{xxv} Chini ya mwamvuli wa Baraza la Haki za Kibinadamu la Umoja wa Mataifa, hali ya haki za binadamu katika nchi hupitiwa upya kila baada ya miaka mitano. Utaratibu huu umeundwa ili kuboresha hali ya haki za binadamu katika kila nchi, na mchakato huo unahusisha kutathmini rekodi za haki za binadamu za mataifa na kushughulikia ukiukaji wa haki za binadamu.

Mfumo wa Universal Periodic Review (UPR) unaruhusu washikadau wote, ikiwa ni pamoja na NGOs na mashirika ya kiraia, kuwasilisha mawasilisho. 'Kuripoti kivuli' ni mchakato sambamba na UPR ambao unaona mashirika yasiyo ya kiserikali yanawasilisha mitazamo ya mashirika ya kiraia ama kuongeza, au kutoa taarifa mbadala kutoka, mawasilisho ambayo serikali lazima ziwasilishe chini ya mfumo wa UPR. Taasisi ya O'Neill ya Sheria ya Kitaifa na Kimataifa ya Afya na Campaign for Tobacco Free Kids ilitumia mchakato huu wakati wa Mapitio ya Kipindi ya Ulimwenguni yaliyofanywa mwaka wa 2008 nchini Brazili kubishana kuwa kushindwa kwa serikali ya Brazili kupiga marufuku uvutaji sigara katika maeneo ya umma na kupiga marufuku utangazaji, ukuzaji na ufadhili ulikiuka majukumu yake chini ya ICESCR ya kuheshimu, kulinda na kutimiza haki ya afya.^{xxvi} Taasisi ya O'Neill ina mwongozo wa kuripoti kivuli kinachohusiana na tumbaku kwenye tovuti yake.^{xxvii}

Mchakato wa UPR umetumika kupinga ukosefu wa maendeleo katika kupitishwa kwa kupunguza madhara ya madawa ya kulevya na ukiukwaji wa haki za binadamu dhidi ya watumiaji wa madawa ya kulevya. Mifano ya mawasilisho kutoka kwa Harm Reduction International hadi Mapitio ya Kipindi ya Jumla kuhusu sera ya dawa yanaweza **kutazamwa kwenye tovuti yao**.^{xxviii} Muungano wa Kimataifa wa Sera ya Madawa, Harm Reduction International, Bridging the Gaps na PITCH (Partnership to Inspire, Transform and Connect The HIV response) ulichapisha mwongozo, **Kufanya Mapitio ya Mara kwa Mara ya Universal kufanya kazi kwa watu wanaotumia madawa ya kulevya**, kulingana na kile mashirika haya yamejifunza kutoka. kushiriki katika UPR kati ya 2008–2017.^{xxix} Lakini mchakato huo bado haujatumiwa kubishania upatikanaji wa bidhaa salama za nikotini.

Hitimisho

Kulikuwa na ukosefu wa kuzingatia masuala ya haki za binadamu katika uandishi wa FCTC, na baadaye kutoendelezwa kwa majadiliano ya haki za binadamu na matumizi ya nikotini. Mazungumzo kuhusu haki za binadamu na tumbaku yaliyofuata yamelenga zaidi ulinzi. Hili halina usawa kwani linajikita zaidi katika masuala ya haki za binadamu kama uhalali wa hatua za mahitaji na ugavi ili kuwalinda watu dhidi ya matumizi ya tumbaku na tasnia ya tumbaku.

Kupuuzwa kwa haki ya afya kuwa msingi wa udhibiti wa tumbaku ni sambamba na kupuuza kupunguza madhara. Kwa hivyo, rasilimali kubwa ya mabadiliko – fursa kwa watu kuchukua udhibiti wa afya zao kwa kubadili bidhaa salama za nikotini – imehujumiwa kimfumo.

Haki ya afya inasisitiza haki ya kupunguza madhara ya tumbaku

Kuweka upunguzaji wa madhara kwenye ajenda ya kudhibiti tumbaku na kuikuza kama suala la haki za afya kunahitaji kuendelezwa na mashirika ya utetezi ambayo yanawakilisha watu ambao wameathiriwa moja kwa moja na kutokuwepo kwake - wale wanaotumia nikotini.

Ndani ya nchi, kuna haja ya kuchunguza uwezekano wa changamoto chini ya sheria za kimataifa, kikanda na kitaifa, pamoja na katiba za kitaifa, ili kuanzisha upunguzaji wa adhara za tumbaku kama unahalalishwa chini ya haki ya afya. Katika ngazi ya kimataifa, kupuuza kupunguza adhara za tumbaku, na mbinu chanya ya haki katika utekelezaji wa FCTC, kunahitaji kupingwa na Mataifa Wanachama wanaohudhuria Kongamano la Wanachama linalofanyika kila baada ya miaka miwili.

Mashirika ya utetezi wa kupunguza adhara za tumbaku ni madogo, hayana ufadhili wa kutosha na hayana rasilimali. Ili kuwa na ufanisi wa kweli katika kuleta mabadiliko katika ngazi ya kitaifa na kimataifa, wanahitaji kujenga ushirikiano na mashirika ya haki za binadamu na mashirika mengine ya kupunguza madhara ambayo yamepita njia hii hapo awali.

Kwa habari zaidi kuhusu kazi ya Hali ya Dunia ya Kupunguza adhara za Tumbaku, au hoja zilizotolewa katika Karatasi hii ya Muhtasari ya GSTHR, tafadhali wasiliana na info@gsthr.org

Knowledge•Action•Change (K•A•C) ni wakala wa afya ya umma wa sekta ya kibinafsi ambayo inakuza kupunguza madhara kama mkakati muhimu wa afya ya umma unaozingatia haki za binadamu. Timu ina zaidi ya miaka arobaini ya uzoefu wa kazi ya kupunguza madhara katika matumizi ya dawa za kulevya, VVU, kuvuta sigara, afya ya ngono na magereza. KAC inaendesha **Mpango wa Kimataifa wa Kupunguza Madhara ya Tumbaku** (GSTHR) ambao unaratibu maendeleo ya kupunguza madhara ya tumbaku na matumizi, upatikanaji na majibu ya udhibiti kwa bidhaa salama za nikotini duniani kote..

Ufadhili: Mradi wa GSTHR unatolewa kwa usaidizi wa ruzuku kutoka **Foundation for a Smoke Free World**, shirika lisilo la faida la Marekani 501(c)(3) ambalo, kwa mujibu wa sheria za Marekani, lazima lifanye kazi bila ya wafadhili wake. Mradi na matokeo yake, chini ya masharti ya makubaliano ya ruzuku, ni huru kihariri kutoka kwa Foundation.

- ⁱ United Nations, Economic and Social Council, "Substantive Issues Arising in the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. General Comment No. 14, Para 37" (Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Geneva, 2000), <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=4slQ6QSmIBEDzFEovLCuW1AVC1NkPsgUedPIF1vfPMJ2c7ey6PAz2qaojTzDJmCOy%2B9t%2BsAtGDNzdEqA6SuP2r0w%2F6sVBGTpvTSCbiOr4XVFTqhQY65auTFbQRPWNDxL>
- ⁱⁱ WHO, "Constitution of the World Health Organization" (1946), <https://www.who.int/about/governance/constitution>
- ⁱⁱⁱ OHCHR, "International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights" (1966), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
- ^{iv} OHCHR, "Status of Ratification Interactive Dashboard," United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, accessed May 31, 2022, <https://indicators.ohchr.org/>
- ^v Council of Europe, "European Social Charter (ETS No. 035)," Treaty Office, February 26, 1965, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=035>
- ^{vi} "Charter of Fundamental Rights of the European Union," 326 OJ C § (2012), http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj/eng
- ^{vii} OHCHR, "The Right to Health," Fact Sheet No. 31 (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights and World Health Organization, June 1, 2008), <https://www.ohchr.org/en/publications/fact-sheets/fact-sheet-no-31-right-health>
- ^{viii} World Health Organization, "WHO Framework Convention on Tobacco Control" (2005), <https://fctc.who.int/who-fctc/overview>
- ^{ix} OHCHR, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
- ^x Allyn Taylor and Alisha McCarthy, "Human Rights in the Origins of the FCTC," in *Human Rights and Tobacco Control*, ed. Marie Elske Gispén, Brigit Toebes, and Edward Elgar Publishing, Elgar Studies in Health and the Law Series (Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020), 158–71, <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781788974813/9781788974813.00018.xml>
- ^{xi} Ibid.

- xii Oscar Cabrera and Andrés Constantin, "Tobacco Control in International Human Rights Law," in *Human Rights and Tobacco Control*, ed. Marie Elske Gispén, Brigit Toebe, and Edward Elgar Publishing, Elgar Studies in Health and the Law Series (Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020), 45–62, <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781788974813/9781788974813.00012.xml>
- xiii Isaiah Berlin, "Two Concepts of Liberty," in *Four Essays on Liberty* (Oxford University Press, 1969), 118–72, https://cactus.dixie.edu/green/B_Readings/I_Berlin%20Two%20Concepts%20of%20Liberty.pdf
- xiv A rare exception is Benjamin Mason Meier and Donna Shelley, "The Fourth Pillar of the Framework Convention on Tobacco Control: Harm Reduction and the International Human Right to Health," *Public Health Reports* 121, no. 5 (2006): 494–500.
- xv World Health Organization, "Human Rights and Health," WHO, December 29, 2017, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health>
- xvi Ibid.
- xvii United Nations, Economic and Social Council, "Substantive Issues Arising in the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. General Comment No. 14, Para 37."
- xviii World Health Organization, "First International Conference on Health Promotion, Ottawa, 21 November 1986," accessed May 31, 2022, <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>
- xix World Health Organization, "A Conceptual Framework for Action on the Social Determinants of Health," July 13, 2010, <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241500852>. Discussion Paper 2 (Policy and Practice).
- xx An address by Professor Paul Hunt. UN Special Rapporteur on the right to the highest attainable standard of health, "Human Rights, Health and Harm Reduction" (Harm Reduction 2008: IHRA's 19th International Conference, Barcelona, 2008), <https://www.tni.org/files/publication-downloads/hunt.pdf>
- xxi Anand Grover, "Report of the Special Rapporteur on the Right of Everyone to the Enjoyment of the Highest Attainable Standard of Physical and Mental Health," Human Rights and Drugs (United Nations, 2010), <https://www.hr-dp.org/contents/1052>
- xxii "NNA Challenges the Ban on Snus," New Nicotine Alliance UK, accessed May 31, 2022, <https://nnalliance.org/nnalliance-challenges-the-ban-on-snus>
- xxiii New Nicotine Alliance, "New Nicotine Alliance Submission to the European Court of Justice," 2017, https://nnalliance.org/images/NNA_submission_to_European_Court_of_Justice_2017.pdf
- xxiv Charter of Fundamental Rights of the European Union.
- xxv United Nations Human Rights Council, "Universal Periodic Review," OHCHR, accessed May 31, 2022, <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/upr-main>
- xxvi O'Neill Institute for National and Global Health Law, "Shadow Report to the Periodic Report by the Government of Brazil: Preventing and Reducing Tobacco Use in Brazil: Pending Tasks" (United Nations, 2009), https://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/info-ngos/ONeillInstitute_CTFK_ACT_Brazil42.pdf
- xxvii "A Guide to Tobacco-Related Shadow Reporting before United Nations Human Rights Bodies" (O'Neill Institute for National and Global Health Law, 2012), https://oneill.law.georgetown.edu/wp-content/uploads/2012/06/FIC-ONeill-shadow_reporting_guide_ENG.pdf
- xxviii "Harm Reduction International Submissions to UN Universal Periodic Review – China and Malaysia," Harm Reduction International, 2018, <https://www.hri.global/contents/1875>
- xix "Making the Universal Periodic Review Work for People Who Use Drugs" (The International Drug Policy Consortium, Harm Reduction International, Bridging the Gaps and PITCH (Partnership to Inspire, Transform and Connect The HIV response), 2019), http://fileserver.idpc.net/library/PITCH_Making_UPR_Work_PUD.pdf